

Organizirani kriminal in terorizem: podobnosti in razlike

* Bojan Dobovšek

My enemy's friend is my enemy.

Namen članka je opozoriti na razločevanje sodobnih virov ogrožanja družbe z organiziranim kriminalom in terorizmom. Zaradi podobnih struktur in namena pridobivanja denarja, v svetovni literaturi večkrat prihaja do enačenja omenjenih pojmov. Zato članek najprej opredeli podobnosti obeh pojavov, kot so načrtovanost dejanj, uporaba sile, skrivno delovanje, kriminalizirano s strani države, pridobivanje denarja ipd., v nadaljevanju pa tudi različnosti, kot so religiozna in politična obarvanost, odmevnost v javnosti in nepovezanost med teroristično organizacijo in žrtvijo pri terorizmu in boj za delež na tržišču, boj za teritorij in povezanost z žrtvijo pri organiziranem kriminalu. Za lažje razumevanje sta predstavljeni tudi dve tipični organizaciji in sicer mafija kot tipična predstavnica organiziranega kriminala in R.A.F. (Frakcija rdeče armade) kot predstavnica terorističnih organizacij. V zaključku je navedeno, da so ukrepi v boju zoper terorizem in organizirani kriminal podobni in temeljijo na mednarodnem sodelovanju.

Ključne besede: organizirani kriminal, terorizem, varnost, mafija

UDK: 343.974+343.326

Uvod

Ker v zadnjem času dostikrat beremo o organiziranem kriminalu in terorizmu, in ker se pogosto ta dva pojava enačita ali celo zamenjujeta, je prav, da si ti dve obliki odklonskosti v družbi podrobneje ogledamo. Ker sta si organizirani kriminal in terorizem v nekaterih potezah podobna, bomo prikazali le glavne razlike med skupinami, ki se ukvarjajo z organiziranim kriminalom in tistimi, ki se ukvarjajo z terorizmom. Kot bomo videli, se dejavnosti in način dela obeh vrst skupin v marsičem prepletajo, zato bomo v tem članku skušali pokazati tiste bistvene značilnosti, na podlagi katerih bomo lahko ločili skupine organiziranega kriminala od terorističnih skupin. Podobnost med omenjenima skupinama se kaže predvsem v organizacijskih strukturah, pripadnosti skupini, nasilnosti, dejavnosti, s katero se ukvarjajo ipd. Kriminalne dejavnosti obojih so podobne in so velika nevarnost za državo, taktika boja proti obema sodobnima nevarnostima sodobne države pa je enaka. Ker je v zadnjem času zaznati povezave med organiziranimi kriminalnimi skupinami in terorističnimi skupinami, ene in druge pa so "sovražnik države", še kako drži pregovor, izražen v motu članka.

Najprej si oglejmo nekaj splošnih značilnosti skupin organiziranega kriminala. Organizirani kriminal je priljubljen in široko uporabljen izraz, ki ni opredeljen v naši zakonodaji. Prav tako ni mednarodno priznane definicije tega pojma. Natančna opredelitev ne bi neposredno pomagala v boju zoper organizirani

kriminal, temveč bi bila temeljno izhodišče za nadaljnje delo in za poenotenje mednarodnega boja proti organiziranemu kriminalu. Kljub številnim poizkusom, da bi opredelili organizirani kriminal, je še vedno bolj uspešno, če gledamo na organizirani kriminal kot na posebno metodo opravljanja poklicne kriminalne dejavnosti, kot pa če skušamo izločiti bistvo v njem (First World Conference on New Trends in Criminal Investigation and Evidence, 1995).

V vseh mednarodnih prizadevanjih za opredelitev organiziranega kriminala lahko ugotovimo nekatere bistvene značilnosti. Te značilnosti se kažejo v skupinskih dejavnostih, ki jim je bistven dobiček skozi daljše obdobje, dejavnost, ki jo opravljajo, pa presega državne meje. V povezavi s temi glavnimi lastnostmi se pogosto omenjajo tudi druge značilnosti, kot so povečanje dobička z nasilnimi sredstvi in prelivanje dobička v zakonite dejavnosti (Home Affairs Committee, 1994-95). Ker je glavna motivacija organiziranega kriminala dobiček, zgodovinsko gledano, opažamo selitev delovanja organiziranega kriminala z določenih področij (alkohol, prostitucija), kjer se zaradi lažje dostopnosti nekoč strogo kontroliranih dobrin in uslug znižujejo cene ter s tem v zvezi dobiček na druga nova področja, kjer se dobički povečujejo (droge, orožje). Zaradi velike gibljivosti in raznolikosti poslov je veliko težje spoznati in odkriti nove skupine, ki se ukvarjajo z organiziranim kriminalom, kot pa tiste tradicionalne. Pri novonastalih prednjačijo skupine iz vzhodne Evrope, ki pomenijo potencialno nevarnost tudi za našo državo.

Kot je razvidno, je dobiček glavna motivacija organiziranega kriminala, zato ta kriminal lahko najdemo povsod tam, kjer se obrača veliko denarja,

* Bojan Dobovšek dipl. pravnik, mag. politologije, asistent na Visoki policijsko-varnostni šoli, 1000 Ljubljana, Kotnikova 8.

kjer pričakujemo visoke dobičke in je možnost odkrivanja kriminalnih dejavnosti zelo majhna. Prav v tem nekateri vidijo glavne značilnosti organiziranega kriminala. Zaradi povečanega nadzora finančnega poslovanja se dobički, ustvarjeni z organiziranim kriminalom, vse težje prelivajo v zakonite posle, da bi s tem prikrili poreklo denarja. Metoda prikrivanja porekla nezakonito ustvarjenega denarja in njegovo prikazovanje kot zakonitega prihodka je v svetu zajeta pod pojmom "pranje denarja", ki ga največkrat povezujemo z organiziranim kriminalom.

To so v kratkem glavne značilnosti, ki jih opažamo v vseh poizkusih opisovanja in opredeljevanja organiziranega kriminala. Iz vsega navedenega lahko sklepamo, da je organizirani kriminal lažje opisati kot opredeliti. Poleg tega se organizirani kriminal ne ukvarja samo z eno obliko kriminalne dejavnosti, temveč s številnimi, ki se glede na donosnost hitro spreminjajo tako po obsegu kot tudi po obliki. Specifične kriminalne dejavnosti, s katerimi se ukvarja organizirani kriminal, so predvsem: preprodaja droge in orožja, kraja umetnin in avtomobilov, tihotapljenje emigrantov, okoljevarstveni kriminal in finančni kriminal, vse te oblike pa se med seboj prepletajo (Home Affairs Committee, 1994-95).

Po svojih oblikah je organizirani kriminal izredno dinamičen in kompleksen pojav, odvisno od tega, ali gre za organizirani kriminal tradicionalnega tipa ali za podjetniško skupinsko odklonskost. Spremembe v družbeno gospodarskem življenju narekujejo tudi drugačnost delovanja organiziranega kriminala. Strukture organiziranega kriminala so večplastne in prepletene, bistvo organiziranega kriminala pa je, da ga ne "slišimo" in ne "vidimo". Organizirani kriminal deluje z velikim številom skupin, ki delujejo prožno in svojo sestavo vedno znova prilagajajo zahtevam konkretnega okolja. Ob spoznanju, da je organizirani kriminal problem celotne mednarodne skupnosti, bi bilo potrebno analizirati, zakaj je družba šele v zadnjem času sprejela dejanskost in priznala nevarnost, ki jo pomeni organizirani kriminal, na kar kažejo številna mednarodna posvetovanja in konference. Po mnenju strokovnjakov, ki se po svetu ukvarjajo z organiziranim kriminalom, so družbene strukture kazale nezanimanje do prepoznavanja tega problema, ker se jim ni zdel hitro rešljiv (First World Conference on New Trends in Criminal Investigation and Evidence, 1995).

Tako kot pri skupinah organiziranega kriminala, opažamo v zadnjih letih tudi naraščanje terorističnih dejavnosti v svetu. Na razvoj terorizma ponavadi vplivajo politični, ekonomski in socialni dejavniki. Na sedanji porast terorizma v svetu so vplivale predvsem družbenoekonomske spremembe, ki so poleg velikih migracijskih tokov po razpadu komunističnih sistemov omogočile na črnem trgu dostop-

nost orožja, eksplozivnih sredstev in tudi jedrskih snovi. Pri terorizmu gre za skupine ljudi, ki iščejo svojo identiteto na podlagi nacionalizma, jezika ali religije. Teroristične skupine se borijo za nacionalne ideje, politične ideje, proti državnemu režimu določene države, za uveljavitev religije, v zadnjem času pa opažamo zelo močne teroristične okoljevarstvene skupine¹, ki jih je zaradi širokega spektra delovanja težko odkrivati. Za doseganje svojih ciljev uporabljajo različne oblike boja, od izsiljevanj do atentatov. Pri tem prednjačijo ugrabitve, bombni napadi, sabotaže in izsiljevanja. Kot vidimo, je teroristično delovanje zelo heterogeno in težko predvidljivo. Bistvo vseh teh dejanj je medijska pozornost. Njihov cilj je, da vidi njihovo dejavnost čim večje število ljudi tudi preko medijev, število žrtev pa ni vedno glavni cilj. Pomembna je odmevnost terorističnega dejanja. Izvedbo terorističnih dejanj olajšuje dejstvo, da je pretok ljudi v svetu vedno večji, prav te potencialne žrtve pa so za izvedbo terorističnega dejanja nenevarne (Lupsha, 1995).

Pri pridobivanju sredstev za opravljanje svoje dejavnosti uporabljajo teroristi metode, podobne tistim, ki jih uporablja organizirani kriminal. Pri tem prednjačijo ugrabitve, trgovina z drogami in orožjem, izsiljevanje, pobiranje varščin ipd. Prav zaradi takšnega načina pridobivanja sredstev prihaja do prepletanja dejavnosti terorističnih organizacij in skupin, ki se ukvarjajo z organiziranim kriminalom (First World Conference on New Trends in Criminal Investigation and Evidence, 1995).

Če se osredotočimo na povezave med organiziranim kriminalom in terorizmom, vidimo podobnosti v delovanju, vendar ju zaradi značilnosti ne smemo zamenjevati. Zaradi lažjega razločevanja si najprej pogledjmo nekatere značilnosti, katerih razčlemba nam pokaže podobnosti in razlike med terorističnimi in kriminalno organiziranimi skupinami. V ta namen si pogledjmo lastnosti in strukturo, modus operandi, aktivnosti in nevarnost, ki jo omenjene skupine pomenijo za družbo.

Lastnosti in struktura

O sami opredelitvi pojma organizirani kriminal je bil govor že na drugem mestu, zato tu le povzermemo šest karakteristik, ki so bile predstavljene v globalnem načrtu proti organiziranemu transnacionalnemu kriminalu, sprejetem na Svetovni ministrski

¹ Ena izmed takšnih je skupina z imenom ALF, Animal Liberation Foundation. Bori se za pravice živali in njihovo osvoboditev. Deluje nenasilno preko medijev in z uničevalnimi akcijami po številnih podjetjih. Njihove tarče so kmetje, trgovci z mesom, cirкуси, tovarne predelave kože, izdelovalci krznenih oblek, lovci ipd. Kot vidimo, je spekter delovanja zelo širok, prav tako so pripadniki skupin povsem vsakdanji ljudje, kar otežuje njihovo odkrivanje.

konferenci v Neaplju 1994. Te značilnosti so:

- skupinska vnaprej načrtovana dejavnost;
- hierarhična ureditev in nadzor s strani vodje;
- uporaba sile, grožnje in korupcije za pridobivanje dobička ali nadzor trga;
- širitev dejavnosti ne glede na meje;
- širjenje v raznovrstne aktivnosti z nepriznavanjem meja;
- sodelovanje s podobnimi skupinami.

Kolikor si pogledamo strukturo organiziranih kriminalnih skupin, vidimo, da obstajajo tri vrste takšnih skupin: lokalno organizirane skupine z majhnim radijem delovanja, mestne ali nacionalne skupine z razdelano specializacijo dela in širšim teritorijem in kriminalne združbe, ki presegajo nacionalni okvir z delovanjem na mednarodnem trgu.

Prav tako kot organizirani kriminal tudi terorizem nima splošno sprejete definicije. Izraz transnacionalni terorizem kot tak ne obstaja, ker je terorizem vedno nacionalno obarvan. Številna mednarodna teroristična dejanja so predvsem nacionalno motivirana. Terorizem in teroristične organizacije opredeljujejo naslednje značilnosti: politični cilji; uporaba nasilja; nelegitimnost nasilja; trajnost; zavestnost dejanj; primarni namen vplivanja na širšo ciljno skupino, pri čemer imajo trenutne žrtve sekundarni pomen; brezobzirnost; težnja po propagandi; organiziranost; opremljenost; izurjenost; konspirativnost (Krunić, 1997). Značilno za strukture terorističnih dejanj je, da so ponavadi trikotne oblike. Obstaja teroristična organizacija, neposredna žrtev in tarča terorističnega sporočila ali zahteve. Teroristična organizacija ne deluje neposredno na tarčo terorističnega sporočila, temveč deluje posredno preko nedolžne žrtve, ki s teroristom in tarčo napada nima neposredne zveze.

V sami teroristični skupini obstajajo tri vrste udeležencev. Prvi so ideologi in organizatorji, ki opredeljujejo strategijo in postavijo cilje delovanja skupine, drugi so operacionalisti, ki določijo tarče terorističnega dejanja, metode dela, orožje, ki bo uporabljeno ipd., in tretji so izvrševalci terorističnega dejanja, ki malo vedo o sami teroristični organizaciji in so ponavadi iz nižjih socialnih slojev, v nasprotju s prejšnjima dvema skupinama. Naj opozorimo, da teroristična gibanja ponavadi niso masovna in jih je zato težje odkrivati.

Modus operandi

Načini storitve kaznivih dejanj organiziranih kriminalnih skupin so zelo dinamični in se kažejo v tihotapljenju vseh vrst prepovedanih dobrin, izsiljevanju, podkupovanju in izvrševanju hujših oblik kaznivih dejanj, kot so napr. umori. Tihotapljenje droge in orožja vse bolj zamenjuje nastopanje na trgu dobrin, ki jih država prepoveduje ali visoko

obdavčuje. Prav tako je v porastu trgovina z belim blagom in tihotapljenje emigrantov, vse do preprodaje človeških organov. Na finančnem področju so v porastu ponarejanje kreditnih kartic in bančne goljufije.

Kriminalna dejanja terorističnih skupin imajo dva bistvena elementa: nasilje ali grožnjo z nasiljem in propagando. Kot smo že omenili, gre za trikotno razmerje, v katerem žrtev in tarča terorizma nista identični. Pri tem je lahko tarča splošna pozornost javnosti, izpolnitev zahteve (po izpustitvi "političnih" zapornikov) ali vzbujanje terorja (bojazen, da bo naslednja žrtev iz iste skupine ljudi), žrtve pa nedolžni ljudje. Bistvo vseh terorističnih dejanj je odmevnost v javnosti. Kljub spremembam v svetu uporabljajo teroristi za svoje cilje še vedno konzervativno orožje in taktike boja, s tem da uporabljajo vedno močnejša eksplozivna telesa, ki so narejena tako, da jih je vse težje odkrivati.² Poleg tega je v porastu uporaba kemičnega in biološkega orožja, k čemur je pripomogla tudi računalniška tehnologija, saj se že v dobre pol ure da z uporabo interneta izdelati sarin, ki je bil nedavno uporabljen na Japonskem.³ Zaskrbljujoče pa je predvsem naraščanje tihotapljenja in uporabe jedrskih snovi v teroristične namene. Z razpadom Sovjetske zveze se je na trgu pojavilo veliko jedrskih snovi predvsem zaradi slabega nadzora v ruskih laboratorijih.

Dejavnosti

Dejavnosti organiziranega kriminala so raznovrstne. Poleg običajnih dejavnosti, kot so igre na srečo, prostitucija ipd., je vedno večji poudarek predvsem na tihotapljenju prepovedanih dobrin kot tudi dobrin, za katere veljajo visoke davščine. Tako pridobljeni dobički se s pranjem denarja vlagajo v zakonite dejavnosti. Organizirani kriminal vse bolj prevzema tiste dejavnosti, v katerih se pričakuje največji dobiček. V nekaterih dejavnostih je navzoč že tradicionalno (droge, prostitucija), hkrati pa se uveljavlja na novih področjih zaradi prilagajanja trgu in v skladu s sposobnostmi svojih pripadnikov. Glavne dejavnosti organiziranega kriminala lahko razvrstimo v naslednje skupine: trgovina z drogo in orožjem, igre na srečo, tatvine avtomobilov, oderuška posojila, prostitucija, ponarejanje, pranje denarja, računalniški kriminal, če omenimo samo najbolj pomembne.

Dejavnosti skupin organiziranega kriminala so

² V zadnjem času je večkrat uporabljena taktika uporabe povezanih eksplozivnih teles, ki eksplodirata na istem mestu v kratkem časovnem intervalu, s čemer se doseže večjo škodo in medijsko pozornost.

³ V Tokiju je kult Aum Shinkrikyo izdelal živčni plin sarin in ga uporabil junija 1994 in marca 1995 (posledice tega so bile 19 ubitih, 5 500 ranjenih in tisoče teroriziranih ljudi).

številne in se prilagajajo potrebam trga. Zanimivo je, da se tako pridobljen kapital vlaga v zakonite posle, kjer so dobički manjši, vendar stalni. Ker gre v gospodarstvu za velik promet z gotovino, jim to omogoča pranje denarja in s tem povezano relativno varnost. Prav pranje takšnega denarja pomeni ogrožanje nacionalnih gospodarstev, poleg tega pa se s korupcijo ogroža tudi obstoj državnega sistema.

Za teroristične dejavnosti je značilna uporaba nasilja proti neposrednim ali posrednim tarčam napada, dejanja pa so skrbno načrtovana in preudarjena. Tarče so različni objekti, kot so ambasade, letališča, sedeži pomembnih strank in osebnosti, javne zgradbe, komunikacije in drugi simbolični objekti, katerih poškodovanje vzbuja občutek negotovosti, strahu ali celo paniko. Poleg tega so tarče napadā lahko osebe (v primerih ugrabitev) ali skupine nedolžnih ljudi (v primeru postavljanja eksplozivnih teles na javnih mestih). Poleg omenjenih dejavnosti so teroristične skupine vpletene tudi v kazniva dejanja, ki so značilna za organizirani kriminal, kot je trgovina z drogo, izsiljevanje, trgovina z orožjem⁴.

Nevarnosti

Nevarnost, ki jo pomeni organizirani kriminal za sodobno družbo, se kaže v vzpostavljanju sistema, vzporednega državnemu sistemu, problem pa je pereč predvsem v novonastajajočih državah, kjer je demokracija šele v povojih. Z vzpostavljanjem takšnega vzporednega sistema sta ogroženi dve temeljni funkciji države in sicer v monopol prisile in sposobnosti pobiranja davkov. Nezmožnost države po zagotovitvi izvajanja zakonov in pobiranja davkov na njenem teritoriju ogroža njeno suverenost in vodi v ogrožanje obstoja sistema.

Še posebej je zaskrbljujoče naraščanje števila novonastalih skupin organiziranega kriminala in njihovo mednarodno povezovanje, ki pomeni nevarnost za svetovno skupnost. Iz pregleda pojavnih oblik kriminalnih organizacij lahko povzamemo, da skupine organiziranega kriminala opravljajo številne dejavnosti, ki se razvijajo v skladu z razvojem družbe. Tako v razvoju skupin organiziranega kriminala zasledimo več faz, iz katerih lahko izločimo določene značilnosti. Najprej so to poulične skupine, ki delujejo na določenem teritoriju in opravljajo določene kriminalne dejavnosti. Pomembna je dominacija skupine na območju, ki ga obvladuje z nasiljem, odstranjevanjem nasprotnikov in monopolom upo-

rabe moči. Njihove akcije so trenutne in niso dolgoročno načrtovane. Ko skupina obvladuje teritorij v celoti, se začne povezovati z lokalnimi politikami in gospodarstveniki. V tej fazi razvoja so nekakšna servisna služba lokalnih politikov in gospodarstvenikov, ki jih še lahko obvladujejo in disciplinirajo v okviru zakonov. Za drugo fazo razvoja je značilna korupcija oblasti in opravljanje nedovoljenih poslov za tiste, ki takšne storitve potrebujejo.⁵ Veliko vlogo igra politika države, ki lahko z dostopnostjo dobrin na tržišču zmanjša ali poveča deločeno kriminalno dejavnost. Politična korupcija in ilegalno tržišče združujeta kriminalne in korumpirane državne strukture do te mere, da organizirani kriminal obvladuje celotno mesto ali regijo. Organizirani kriminal postane tako po moči enakovreden državi in ga ni več mogoče disciplinirati. V tretji fazi politični in ekonomski sektor postaneta odvisna od skupin organiziranega kriminala.⁶ V tej fazi je ključnega pomena, da ustvarjalci politike spoznajo in razumejo, da organizirani kriminal ni samo problem policije, temveč je postal problem politike. Zato tradicionalna orožja v boju zoper organizirani kriminal niso več zadostna in država mora poseči po drugih ukrepih, ki ponavadi vodijo v ogrožanje človekovih pravic (Carter, 1992).

Nevarnosti, ki prete državi s strani terorističnih organizacij, se kažejo predvsem v omogočanju uvedbe ukrepov za zamenjavo oblasti, v destabilizaciji oziroma diskreditaciji države, odstranitvi pomembnih osebnosti, pridobivanju določenih podatkov, razbijanju zavezništev ipd. (Krunič, 1997). Po predvidevanju strokovnjakov, ki se ukvarjajo s terorizmom, obstaja nevarnost, da bo v prihodnje naraščalo število žrtev terorističnih dejanj v stotine.⁷ Značilno za dosedanja dejanja je, da ni bila uporabljena visoka tehnologija izdelave eksplozivnih sredstev, temveč so to priročna in lahko dostopna sredstva. Bolj nevarne so grožnje z biološkimi, kemičnimi in jedrskimi orožji.⁸ V zadnjem času je zaskrbljujoče naraščanje etničnega, religioznega, predvsem pa rasističnega terorizma. Porast religiozno obarvanega terorizma je za-skrbljujoča predvsem zaradi dejstva, da cilj le tega ni odmevnost v javnosti, temveč kaznovanje z ubijanjem tistih, ki nasprotujejo njihovim idejam.

⁵ Takšen primer lahko vidimo na razvoju mafije, saj so se z uvedbo prohibicije odprle neslutene možnosti zaslužkov s prodajo alkohola.

⁶ Takšen primer je razvoj Cali kartela v Kolumbiji.

⁷ Takšen je primer bombnega napada v Oklahoma Cityju, kjer je bilo 169 ljudi ubitih in okoli 600 ranjenih.

⁸ Takšen je primer verske sekte Aum Shinrikyo na Japonskem, ko so uporabili živčni plin v podzemni železnici. Druga nevarnost pa je tihotapljenje jedrskih snovi iz Rusije.

⁴ PKK (Kurdská delovna stranka) ima po podatkih U.S. Drug Enforcement Administration 450 milijonov švicarskih frankov prihodka od trgovanja z drogo v Evropi.

Iz zgornjih opisov lahko izločimo naslednje podobnosti in različnosti med skupinami organiziranega kriminala in terorističnimi skupinami.

Podobnosti

Povezave med organiziranim kriminalom in terorizmom so sprva opazili v osemdestih letih v zvezi z pojavom narkoterorizma, ko so se teroristične skupine začele ukvarjati s preprodajo droge, da so prihajale do denarja. Od takrat dalje strokovnjaki obema pojavoma namenjajo večjo pozornost, pri čemer so spoznavne naslednje podobnosti:

- dejanja članov organizacij so vnaprej načrtovana in zavedna;
- za doseganje ciljev uporabljajo silo in grožnjo;
- za svoja dejanja uporabljajo ugrabitve, umore in izsiljevanja;
- delovanje obojih je ilegalno in zato kriminalizirano s strani države;
- pripadnost skupini je pomemben dejavnik, izstopiti ni mogoče;
- pridobivanje denarja je primarna dejavnost.

Različnosti

- teroristične skupine se zavzemajo za politične in ideološke spremembe sistema, organizirane kriminalne skupine pa se bore za večji delež na tržišču in povečanje materialnih koristi;
- teroristi na sodiščih priznajo svoja dejanja in to uporabijo za predstavitev v javnosti, pripadniki organiziranih kriminalnih skupin pa zanikajo vpletenost v kriminalno organizacijo in njene dejavnosti;
- teroristi skušajo doseči čim večji odmev v medijih in skušajo tekmovati z vlado pred javnostjo, organizirani kriminal pa se medijev in javnosti izogiba;
- povezave med žrtvijo in teroristi ponavadi ni, pri organiziranem kriminalu je žrtev ponavadi tesno povezana z dejanjem;
- med skupinami organiziranega kriminala obstaja tekmovalnost in boj za teritorij, česar pri terorističnih skupinah ni opaziti.

Podrobna analiza pojavnih skupin organiziranega kriminala in terorističnih skupin nam bo pomagala zarisati meje pojma organizirani kriminal in ga ločevati od terorističnih skupin, zato si oglejmo značilnosti tipičnih predstavnikov omenjenih skupin. Kot največkrat analizirani skupini si pogledjmo mafijo kot tipično skupino organiziranega kriminala in R.A.F. (Frakcija Rdeče Armade) kot teroristično skupino in si razčlenimo njune značilnosti.

Mafija je tradicionalno združenje, grajeno na trdnih organizacijskih temeljih, v katerem člani z grožnjami in fizično silo dosežejo zastavljene cilje.

Zanje je značilno, da nočejo sodelovati z organi kazenskega pregona. Glavni cilj, ki ga skušajo doseči, je čim večji dobiček in obramba položajev, ki so jih pridobili. Za doseganje ciljev ali obrambo svojih pozicij so takoj pripravljeni uporabiti fizično silo. Znotraj skupine vlada stroga poslovnost vseh pripadnikov skupine (Home Affairs Committee, 1994-95). Iz zgornjega kratkega orisa lahko potegnemo naslednje karakteristike:

- tradicionalno združenje, s strogo hierarhično zgradbo;
- izgradnja sistema zavezništva nasproti organom kazenskega pregona z uporabo groženj in fizične sile;
- omogočanje čim večjega dobička;
- obramba svoje oblasti in pozicij;
- pripravljenost uporabiti fizično silo;
- poslušnost članov skupine;
- vpliv na politiko in gospodarstvo.

Podobne karakteristike, ki veljajo za mafijo, najdemo tudi pri opisu drugih organiziranih kriminalnih skupin.

Če vzamemo za drugi primer R.A.F. kot primer politično motivirane teroristične skupine, ki je bila velikokrat omenjena v medijih, čeprav ne obstaja več, najdemo naslednje značilnosti (Home Affairs Committee, 1994-95). Člani R.A.F. so bili pripravljeni na večje osebno odrekanje ter mestni način življenja v ilegali, zato niso imeli stikov z družino in prijatelji. Za uresničitev svojih ciljev so uporabljali legalne pomočnike, ki so jih prisiljevali z uporabo sile in izsiljevanjem. Dobiček iz kriminalnih dejavnosti, služi za politične namene. Pomembna je poslušnost skupine s poudarkom na zavezništvu in nespoštovanju zasebnega življenja.

Na podlagi tega opisa lahko izločimo naslednje značilnosti:

- pripravljenost na velika osebna odrekanja;
- legalni krog pomočnikov;
- uporaba grožnje in fizične sile;
- pridobivanje dobička za uresničevanje političnih idej;
- poslušnost članov skupine;
- zavezništvo;
- nespoštovanje lastnega življenja.

Iz zgornjih značilnosti vidimo, da takšne teroristične skupine ne morejo obseči značilnosti tipičnih skupin organiziranega kriminala, ker so izpuščene nekatere njegove bistvene značilnosti, kot so težnja za dobičkom in prenos tega v zakonite posle, povezanost z žrtvijo napada, anonimnost in boj za teritorij.

⁹ Največkrat opisovane skupine so še Ndrangeta, Camora, La cosa nostra, Kolumbijski karteli, Triade, Ruska mafija ipd.

Obstajajo torej razlike med terorizmom in organiziranim kriminalom, obstajajo pa tudi podobnosti. Kot smo omenili, je glavna motivacija organiziranega kriminala dobiček. Motivacija terorizma pa je povsem politične narave. Podlaga je ideološka, ostale dejavnosti, kot so vmešavanje v trgovino z drogami in orožjem, pa so sodelujoče dejavnosti, ki so namenjene financiranju terorističnih aktivnosti. Razvidno je, da se organizirani kriminal bori za moč, s katero bo ustvaril čim večji dobiček. Na drugi strani terorizem dobiček potrebuje za to, da si bo ustvaril moč. Prav zaradi podobnosti prihaja do tega, da pri nekaterih skupinah ne moremo potegniti točne meje med eno in drugo obliko delovanja. Zato so tudi oblike boja proti terorizmu in organiziranemu kriminalu podobne, vse pa temelje na mednarodnem sodelovanju in pomoči.

Zaključek

Problemi, ki jih vladam povzročajo organizirane kriminalne in teroristične skupine, so podobni in jih lahko strnemo v naslednje ugotovitve. Kazniva dejanja, ki jih storijo pripadniki omenjenih skupin, so mednarodno obarvana, kar pomeni probleme v kazenskem pregonu in kaznovanju. Tu imamo v mislih predvsem policijske postopke, zasledovanje preko meje, probleme ekstradicije, različnost kazenskih postopkov, različnost dokaznih postopkov v forenzični znanosti in politiki posameznih držav ter problem suverenosti nad ozemljem in izvajanjem zakona na njem.

Kot vidimo, so težave, ki se pojavljajo v boju zoper organizirani kriminal in terorizem, povsod po svetu podobne in so predvsem naslednje. Sankcije in kazni niso prilagojene novonastalemu položaju. Zaradi velike mobilnosti kapitala na geografsko neomejenem območju prihaja do pranja denarja z uporabo novih tehnik. Strategija kriminalnih in terorističnih skupin skokovito napreduje, medtem ko je povezovanje policije in drugih služb prepočasno. Zakoni so nestabilni in med državami različni, še posebej uporaba posebnih metod in sredstev. Novi dokazni postopki so zapleteni in na meddržavni ravni neusklajeni.¹⁰ Na drugi strani se vsako leto pojavljajo nove oblike organiziranega kriminala, povečuje se teritorij, ki ga takšne skupine obvladujejo, povečuje se moč teh organizacij (še posebej na ekonomskem področju) z vlaganjem v zakonite posle, prav tako pa se pojavljajo vedno nove teroristične skupine, katerih delovanje je vedno bolj sofisticirano. V kolikor policija uvede nove metode za boj proti organiziranemu

kriminalu in terorizmu, oba že ob uvedbi teh metod uporabita nadomestne, še bolj zapletene postopke za pridobivanje in širjenje svoje moči.

Tradicionalne metode boja proti kriminalu ne ustrezajo sodobnim oblikam organiziranega kriminala in terorizma, prav zato bi bila potrebna skupna akcija vseh institucij v družbi, ki kakorkoli lahko pripomorejo v boju zoper ti dve obliki kriminala. Pri tem imamo v mislih predvsem večjo povezavo policije in sodišč. Do sedaj so se kot uspešne pokazale tri oblike boja proti organiziranemu kriminalu: nadzor trga z drogami, nadzor nad kroženjem denarja in mednarodno sodelovanje, kar velja tudi v boju zoper terorizem.

O organiziranem kriminalu in terorizmu je znanega veliko, vendar zaenkrat ni mogoče napovedati določenega delovanja, določene skupine v določenem času in na določenem mestu. Kar lahko stori država je, da opredeli rizične točke in z infiltriranjem svojih agentov skuša predvideti akcije skupin ter tako zmanjšati učinke njihovega delovanja.

V boju zoper organizirani kriminal in terorizem opravlja pomembno vlogo izobraževanje policije, saj se policija pri odkrivanju in dokumentiranju kaznivih dejanj težko spopada s takšne vrste kriminalom, katerega pripadniki postajajo vedno bolj izobraženi in usposobljeni. Zlasti v poslovnem kriminalu in podobnih oblikah organiziranega kriminala, ki jim je bogatenje ključno izhodišče pri doseganju ciljev, se velika sredstva vlagajo v kupovanje in podkupovanje obetavnih kadrov. S tem organizirani kriminal najeda tisto plast sodobne družbe, ki bi morala biti nosilec napredka in gospodarske rasti. Nepoštenost policije in pravosodja znižuje zaupanje v državo s strani javnosti. Zato je koruptivnost v politiki, policiji in tudi sodstvu največja nevarnost, ki grozi državi s strani organiziranega kriminala.

Radikalne spremembe v svetu imajo pomemben vpliv na razvoj organiziranega kriminala in terorizma. Nadaljnji razvoj povezovanja v Evropi, politične in gospodarske spremembe na območju držav nekdanje Sovjetske zveze, transformacija vzhodnoevropskih gospodarstev v tržno ekonomijo, migracijski pritiski iz vzhodne Evrope in Afrike v zahodno Evropo, vpliv tehnologije na komunikacije in finančne transfere ipd. so samo nekateri dejavniki, ki bodo po mnenju analitikov v prihodnje najbolj usmerjali gibanje organizirane kriminalitete in terorizma v Evropi. Ironično pri vsem tem je, da prav ti dejavniki, ki obljublajo več človekovih pravic in boljši standard, hkrati omogočajo tudi širjenje dejavnosti in kreativno delo skupinam organiziranega kriminala in lažje gibanje ter prikrivanje terorističnih skupin.

¹⁰ Kot primer lahko navedemo uporabo DNA analiz, ki naj bi v prihodnje pomenile revolucijo na področju dokazovanja.

LITERATURA:

1. Abadinsky Howard: **Organized Crime**. Chicago, Nelson Hall, 1988.
2. Amir M.: Political Terrorism and "Common Criminality", Some Preliminary Considerations. **Violence, Aggression and Terrorism**, Vol. 1, No. 4, 1987.
3. Albin Joseph: **The American Mafia: Genesis of a Legend**. Irvington, New York 1971.
4. Carter David: A Forecast of Growth in Organized Crime in Europe: New Challenges for Law Enforcement. **Police Studies** 15 (1992)2, s.62-74.
5. Centro Nazionale di Prevenzione e Difesa Sociale, Ital: Conference on "Law, Terrorism and Organised Crime". Zurich, 1990.
6. Creveld Martin: **The Transformation of War**. New York, Free Press 1991.
7. Fijanut Cyrille: Organized crime: a comparison between the United States of America and Western Europe. **The British Journal of Criminology**, London, 30(1990)1.
8. **First World Conference on New Trends in Criminal Investigation and Evidence**. The Hague, Kluwer, 1995.
9. Gambetta Diego: **The Sicilian Mafia - The Business of Private Protection**, Cambridge, London, Harvard University Press 1993.
10. Gregory Frank: **Transnational Crime and Law Enforcement Cooperation: Problems and Processes Between East and West in Europe**, Transnational Organised Crime, UK, 4/1995.
11. Greig Ian: The Eastern Mafia. A look at the growth of organized crime in the Commonwealth of Independent States. **INTERSEC** 2 (1992) 4.
12. Heyman Philip: **The U.S. and Terrorism**, Harvard College, Harvard, 1995.
13. Home Affairs Committee: **Organised Crime**, Minutes of Evidence, London, 1994-95.
14. Krunić Zoran: Terorizem-temeljna značilnost pojava, ki mu ni videti konca, **Revija za kriminalistiko in kriminologijo**, 48 (1997) 2, str. 171-178.
15. Leader Stefan: **The Rise of Terrorism**. Security Management, April 1997.
16. Lupsha Peter: **The Realities and Myths of Narco-Terrorism**. Peace Conference on Low-Intensity Conflict, Miami, 1990.
17. Lupsha Peter: **Transnational Organized Crime versus the Nation-State**, Transnational organized Crime, 2 (1996) 1, str. 21-48.
18. Nash Robert: **World Encyclopedia of Organized Crime**. Whitaker UK, 1995.
19. **National Security Strategy of the United States**. Washington D.C.:GPO, feb, 1996.
20. **Naples Political Declaration and Global Action Plan Against Organised Transnational Crime**. ANSA, Naples, 1994.
21. Sen Sankar: Features of modern Terrorism. **The Police journal** 66(1993)1.
22. United Nations. **Ninth UN Congress on the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders**. Cairo, Egypt, 1995.
23. United States, Department of State, **Patterns of Global Terrorism**, Washington, D.C.: Office of the Coordinator for Counterterrorism, 1995.

Organised crime and terrorism, similarities and differences

Bojan Dobovšek, LL.M., M.A. in Political Science, Technical Assistant, dCollege of Police and Security Studies, Kotnikova 8, 1000 Ljubljana, Slovenia.

The aim of this article is to highlight the difference between two "evils" of contemporary society: terrorism and organised crime. Similar organisational structures and pursuit of monetary gains from the part of both are often responsible for equalising both subjects in world literature. This article first outlines similarities of both subjects, such as actions which are carefully planned in advance, use of force and violence, illegal activity prosecuted by Government, pursuit of monetary gain, etc. The article furthermore emphasises the differences between both subjects. Terrorism has mainly political and religious aims, emotions of general public are highly influenced by its actions, usually there is no direct connection between terrorist organisation and victims of its acts. On the other hand, in the case of organised crime, competing for the share in the market and for the "territory" and direct connection between the criminal organisation and its victims, are more common. The article also gives examples of two typically organisations: Mafia as a typical organised crime organisation and RAF (Red Army Fraction) as a typical terrorist organisation. The article concludes with the emphasis on the similarities in actions that Governments take in their fight against organised crime and terrorism, and underlines the importance of the international co-operation in this field.

Key words: organised crime, terrorism, national security, Mafia

UDK: 343.974+343.326